

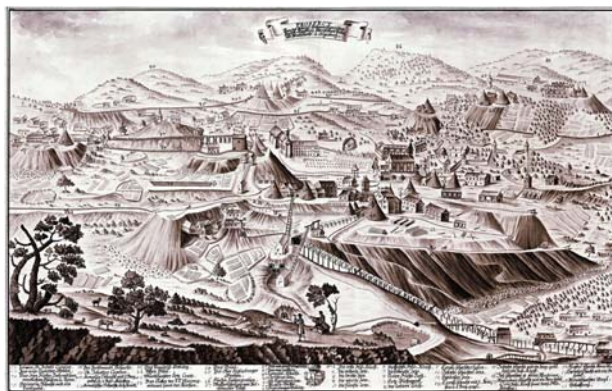
Premeny montánnej krajiny a staré banské záťaže

Banská Štiavnica a v podstate celá kaldera banskoštiavnického stratovulkánu je priam ukázkovým príkladom viac ako tisícročného pôsobenia banských činností. Celé toto územie bolo detailne prekopané. Hľadali sa vyústenia rudných žíl, ktoré sa po ich objavení intenzívne dobývali. Prechodom na hlbinný spôsob dobývania za účelom prieskumu a ťažby boli vyrazené stovky štólní a šácht. Pri tomto vzniká veľké množstvo odpadu – jaloviny, ktorá sa ukladá na haldy, takže celá krajina je posiatá depresiami a násypmi. Používanie dreva na banské výstuže, ale aj pri hutníckom spracovaní vyťaženej rudy postupne zlikvidovalo lesy a vznikla „mesačná krajina“. Je však potešujúce, že aj napriek takýmto drastickým zásahom do tunajšieho ekosystému si Matka Príroda dokázala poradiť.

Pomohli jej aj samotní baníci, ktorí pochopili, že ak potrebujú do baní drevo, musia si ho vypestovať. Preto vznikla na banskoštiavnickej Baníckej akadémii Lesnícka fakulta, ktorá od roku 1846 vychovávala lesníckych odborníkov.

Aj vodohospodársky systém vytvorený pre potreby baníctva je v podstate cudzí element v tunajšej krajine, ktorý výrazne ovplyvnil hydrologické pomery. A napriek tomu po mnohých rokoch od svojho vzniku pôsobia tajchy úplne prirodzene, akoby tu boli od nepamäti.

O takto poznačenú krajinu sa treba starať aj po ukončení banskej činnosti. Je potrebné udržiavať odvodňovacie chodby, aby sa v podzemí nehromadila voda, ktorá môže mať nepredvídateľný vplyv na povrch. Taktiež treba zabezpečiť ústia banských diel proti vnikaniu rôznych druhov drahých surovín, ktorých sem ženie túžba po adrenalínových zážitkoch alebo len prozaický zber druhotných surovín. Podzemná ťažba má svoje prejavy na povrchu, ktoré sa môžu ukázať aj

Industriálna krajina Piarg – veduta (1745)

Veduta Piargu (Štiavnické Bane) z roku 1745 zobrazuje typickú krajinu poznačenú banskou činnosťou. Dominantné sú šachty a ich haldy, ale aj technologické budovy spracovania rúd. Samorekultivácia viac ako sto rokov po ukončení banskej činnosti spôsobila, že len oko odborníka odhalí pozostatky tejto devastácie

Piarg – pingové pole – pozostatky po povrchových dobývkach

Typická banícka krajina nad obcou Štiavnické Bane. Intenzívna banská činnosť na priebehu rudnej žily vytvorila tzv. pingové pole. Sú to pozostatky povrchových dobývok, ale aj podkovovitá halda menšej šachty

Pozostatky po razení šachty Horná Roveň

V popredí sú domy baníckej osady Horná Roveň a za nimi zvyšky technických budov a halda šachty Roveň, budovaná v 80. rokoch 20. storočia. Ako posledná veľká stavba banskoštiavnického baníctva už nestihla začať plniť svoju plánovanú úlohu lebo baníctvo v roku 1993 zaniklo

Beliansky tajch a zrekultivované odkalisko Sedem žien

Pohľad na územie nad Banskou Belou. Vľavo Beliansky tajch, vpravo zrekultivované odkalisko Sedem žien čiastočne využité na solárnu elektrárňu. Ostatné dôkazy predchádzajúcej banskej činnosti sú už prakticky zahladené

Najvyššie položený tajch Ottergrund

Najvyššie položený banskoštiavnický tajch Ottergrund (800 m n. m.) a nad ním najvyššie stále obývané osídlenie Banskej Štiavnice. V blízkosti sa nachádzajú mohutné povrchové dobývky na žile Terézia

Foto: Lubomír Lužina

My sa nevieme sťažovať nahlas

Spolu 354 prác od 324 autorov zaslalo 26 škôl do 14. ročníka súťažnej prehliadky detskej a študentskej tvorby s ekologickou tematikou *My sa nevieme sťažovať nahlas* so zameraním na ochranu prírody a environmentálnu výchovu. Súťaž každoročne vyhlasuje Slovenské banské múzeum v Banskej Štiavnici. Témou tohto ročníka súťaže bolo *Chráňte ich, aby prežili*. Ako už názov napovedá, súťažiaci si pre svoje kresby vyberali témy z prírody a zo života zvierat. Porota ocenila v štyroch kategóriách (materské školy, prvý a druhý stupeň základných škôl a základné umelecké školy) celkom 20 jednotlivcov a kolektívov. Cenu Slovenskej agentúry životného prostredia získali navyše ďalšie dve školy, medzi nimi aj Základná škola so sluchovým postihnutím v Kremnici. Spoluorganizátormi súťaže a výstavy sú Banskobystrický samosprávny kraj, Pohronské osvetové stredisko, Žiar nad Hronom, pracovisko Banská Štiavnica, Slovenská agentúra životného prostredia – odbor marketingu a propagácie, Banská Bystrica a Mesto Banská Štiavnica. Výstava v priestoroch Galérie Jána Kollára potrvá do 9. júna 2012.

Foto: Katarína Pašchová

Rabenstein – povrchové dobývky (2005)

Povrchové dobývky Rabenstein sa nachádzajú nad Banskou Hodrušou. Po intenzívnej stredovekej banskej činnosti zostali povrchové dobývky, šachtice, odvaly a pingové polia. Miestami sa dajú nájsť aj vzácne pozostatky po dobývaní ohiňom

s veľkým oneskorením. Je preto nevyhnutné priebežné sledovanie a prípadné odstraňovanie takýchto udalostí.

Pozostatkom baníctva 20. storočia sú odkaliská. Ich sanácia je tiež dôležitý moment vyrovnania sa s banskými záťažami. Že sa to dá urobiť dôkladne a v konečnom dôsledku aj environmentálne dokazuje banskoštiavnické odkalisko Sedem žien. To po rekultivácii slúži ako plocha pre solárnu elektrárňu.

Banská činnosť prináša popri nesporných benefitoch aj problémy, s ktorými je potrebné vopred počítať. Pokiaľ sa však urobí všetko poriadne, dohľadne sa na dodržiavanie noriem a predpisov, nie je banská činnosť hrozba, ale príležitosť pre rozvoj regiónu. Nebyť rudných ložísk na našom území, ktoré podmienili niekoľko tisícročnú banícku tradíciu a s ňou spojenú tradíciu spracovania týchto surovín, nepoznali by sme Slovensko v jeho dnešnej podobe. A je otázka, či by tu vôbec vznikol nejaký samostatný štátny útvar...

S mnohými aspektmi vplyvu banskej činnosti na krajinu a s tým, ako sa dokáže príroda s takýmito vplyvmi vyrovnáť, zoznámime účastníkov exkurzie, v rámci sprievodných podujatí Envirofilmu. Záujemcov pozývame na stretnutie 19. mája 2012 na Červenej studni (križovatka náučných chodníkov a turistických trás nad Banskou Štiavnicou).

Lubomír Lužina

SBM - vedúci Banského múzea v prírode

Súťažný film Envirofilmu 2012

Tá naša povaha česká, uhlie už nechceme! (Česká republika)

réžia: Jaroslav Večeřa, kamera: David Karas

Myšlienky na ťažbu uhlia v Beskydách a v severných Čechách sú traumou, ktorá trápi českú spoločnosť už niekoľko desaťročí. Po novembri 1989 sa zdalo, že zvíťazil zdravý rozum. V Beskydách boli ťažobné práce zastavené. Teraz sa však začali objavovať myšlienky na obnovenie prípravných prác pre ťažbu, čo by znamenalo veľké devastujúce následky pre Beskydy a celý región. Akési „dėja vu“ zažili starostovia beskydských samospráv pri schôdzi so zástupcami spoločnosti Ostravsko-karvinské doly (OKD) v septembri 2011 vo Frenštáte. Bohužiaľ však mali pocit, že sa vrátili v čase. OKD totiž neprišlo s ničím novým a opäť predstavilo sedem rokov starý záměr prieskumnej razby, ktorú Český banký úrad už raz zhodil zo stola.

Súťažný film Envirofilmu 2012

Nemecká divočina v Bavorskom lese (Nemecko)

réžia a kamera: Jürgen Eichinger

Keď sa v 80. rokoch minulého storočia v národnom parku Bavorský les mimoriadne rozmnožil lykožrút a správa národného parku úmyselne zanedbala boj proti škodcom, malo to ďalekosiahle následky. V priebehu niekoľkých rokov odumrelo niekoľko tisíc hektárov starých, kedysi hospodársky využívaných stanovišť smrekov vo vysokých polohách. Potom sa však stal zázrak. Z diela lykožrútov vyrástol nový les, mnohotvárnejší a pestrejší než bol predošlý hospodársky les. Film ukazuje, ako v niekdajšom hospodárskom lese došlo ku „katastrofe“ a ako z nej dnes nanovo vyrástol „prales zajtrajška“, ako tu perfektne do seba zapadá vznik, rast a zánik a prečo sa lykožrút nestal hrobárom ale pomocníkom pri zrode.

